

SADRŽAJ

PREDGOVOR	15
POJAM I VRSTE DIGITALNE IMOVINE.....	17
<i>Mirjana Radović</i>	
1. Uvod.....	17
2. Terminologija	18
2.1. Imovina.....	19
2.2. Digitalni karakter	19
3. Definisanje opšteg pojma digitalne imovine.....	20
4. Uslovi za postojanje digitalne imovine	23
5. Postojeći oblici digitalne imovine.....	24
5.1. Dematerijalizovane prenosive hartije od vrednosti.....	24
5.2. Žiralni novac	25
5.3. Elektronski novac	27
5.4. Međuzaključak	28
6. Novi oblici digitalne imovine	29
6.1. Definisanje pojma u srpskom pravu	31
6.2. Definisanje pojma u pravu Evropske unije.....	35
6.3. Međuzaključak	36
7. Vrste digitalne imovine.....	37
7.1. Virtuelne valute.....	38
7.1.1. Osnovne karakteristike	39
7.1.2. Bitcoin.....	41
7.2. Digitalni tokeni	43
7.2.1. Vrste	45
7.2.2. Priroda	48
7.3. Hibridni tokeni.....	51
7.4. Stabilni novčići	52
7.4.1. Vrste	55
7.4.2. Priroda stabilnih novčića.....	57

INFRASTRUKTURA TRŽIŠTA I TEHNOLOGIJA DIGITALNE IMOVINE.....	59
<i>Aleksandar Matanović</i>	
1. Uvod.....	59
2. Istorija digitalne imovine	60
2.1. Razvoj ideje o internet novcu	60
2.2. Prvi (neuspeli) pokušaji stvaranja virtuelnih valuta	61
2.3. Nastanak Bitkoina.....	61
3. Tehnologija distribuirane javne knjige (evidencije) i blokčejn tehnologija	62
3.1. Osnovne karakteristike	62
3.2. Fork.....	65
3.3. Konsenzus mehanizmi.....	66
3.3.1. PoW algoritam	66
3.3.2. PoS algoritam	67
4. Blokčejn 2.0.....	67
4.1. Itirijum.....	67
4.2. Pametni ugovori	68
4.3. DAO.....	68
4.4. Digitalni tokeni	69
4.5. Zamenljivi tokeni.....	69
4.6. Stabilni novčići i tokeni pokriveni imovinskim dobrima	70
4.7. NFT	70
5. Infrastruktura tržišta digitalne imovine.....	71
5.1. DeFi (decentralizovane finansije)	71
5.1.1. Glavni programeri (<i>core developers</i>).....	71
5.1.2. Rudari	71
5.1.3. Operateri čvorišta (<i>node operators</i>).....	72
5.1.4. Pružaoci usluga nedepozitnih novčanika.....	72
5.1.5. DeFi platforme	72
5.2. CeFi (centralizovane finansije).....	73
5.2.1. Platforme za trgovanje	73
5.2.2. Kriptomenjačnice	73
5.2.3. Pružaoci usluga depozitnih novčanika.....	73
5.2.4. Kriptomati	73
5.2.5. Kriptobanke.....	74
5.2.6. Procesori plaćanja digitalnom imovinom.....	74
5.3. TradFi (tradicionalne finansije).....	74
5.4. Pružaoci usluga u Srbiji	75

PRAVNO UREĐENJE DIGITALNE IMOVINE U SRBIJI	77
<i>Mirjana Radović</i>	
1. Uvod.....	77
2. Razvoj regulative u srpskom pravu	79
3. Zakon o digitalnoj imovini	80
3.1. Osnovna sadržina i načela.....	81
3.2. Domen primene	83
3.3. Izuzeci od domena primene.....	87
4. Podzakonski akti	94
5. Pogled u budućnost	97
KOMPANIJSKOPRAVNI ASPEKTI UČESNIKA NA TRŽIŠTU DIGITALNE IMOVINE	99
<i>Vuk Radović</i>	
1. Uvod.....	99
2. Imaoci digitalne imovine	100
2.1. Digitalna imovina kao ulog u privredno društvo	100
2.2. Sticanje digitalne imovine u poslovanju privrednog društva.....	103
2.3. Zabrana posedovanja digitalne imovine za finansijske institucije ...	103
3. Izdavaoci digitalne imovine	104
4. Pružaoci usluga u vezi sa digitalnom imovinom	105
4.1. Forma	105
4.2. Delatnosti.....	107
4.3. Minimalni kapital.....	111
4.4. Opšti akti	114
4.5. Dozvola za obavljanje delatnosti.....	116
4.6. Posebno značajna lica u društvu	118
4.6.1. Članovi uprave i rukovodioci	118
4.6.2. Lica sa kvalifikovanim učešćem	122
4.7. Registar	125
4.8. Prestanak	126
5. Pružaoci savetodavnih usluga u vezi sa digitalnom imovinom.....	129
KVALIFIKACIJA PRAVNIH ODNOSA UČESNIKA BLOCKCHAIN MREŽE KRIPTOVALUTA.....	133
<i>Nikolija Damjanović</i>	
1. Tehnologija iza sistema kriptovaluta	133
2. Potencijalna kvalifikacija prirode odnosa između učesnika mreže kriptovaluta	136
3. Umesto zaključka.....	140

PRAVA NA DIGITALNOJ IMOVINI.....	141
----------------------------------	-----

Miloš Živković

1. Uvod.....	141
1.1. Uvodne napomene.....	141
1.2. Digitalna imovina	142
1.3. Prava na digitalnoj imovini	145
2. „Svojina“ na digitalnoj imovini	147
3. Zaloga i fiducija na digitalnoj imovini.....	149
3.1. Uvodne napomene.....	149
3.2. Založno pravo na digitalnoj imovini	150
3.3. Fiducija na digitalnoj imovini	156
4. Zaključak	158

INTELEKTUALNA SVOJINA I DIGITALNA IMOVINA	161
---	-----

Dušan V. Popović

1. Uvodne napomene	161
2. Mogućnosti primene blokčejn tehnologije u postupcima sticanja i sprovođenja prava intelektualne svojine.....	164
2.1. Sticanje i promet autorskog prava	165
2.2. Sticanje i promet subjektivnih prava industrijske svojine.....	167
2.3. Pojednostavljen postupak ubiranja naknade od privrednog iskorišćavanja zaštićenih intelektualnih dobara	168
3. Nezamenljivi tokeni (NFT) i pravo intelektualne svojine	170
3.1. Da li se pribavljanjem digitalnog tokena stiče subjektivno pravo intelektualne svojine?.....	171
3.2. Povrede prava intelektualne svojine neovlašćenim korišćenjem tuđih autorskih dela i drugih zaštićenih intelektualnih dobara prilikom stvaranja nezamenljivih tokena	175
4. Završne napomene	180

BELI PAPIR I IZDAVANJE DIGITALNE IMOVINE – DIGITALNIH TOKENA	183
---	-----

Željka Motika

1. Praksa učesnika na tržištu koja je dovela do regulative koja uređuje izdavanje digitalne imovine.....	183
2. Srpski zakon o digitalnoj imovini	184
3. Kako izdati digitalnu imovinu u Srbiji?	185
4. Sadržaj belog papira za izdavanje digitalnih tokena.....	185
5. Procedura izdavanja digitalne imovine za koju je odobreno objavljivanje belog papira.....	191

TRGOVANJE DIGITALNOM IMOVINOM	195
<i>Nebojša Jovanović</i>	
1. Organizacija tržišta	195
1.1. Sloboda trgovine digitalnom imovinom.....	195
1.2. Dva načina trgovine.....	197
1.3. Sekundarna trgovina	200
1.3.1. Određenje predmeta	200
1.3.2. Pravni izvori.....	203
1.4. Platforma za trgovanje	204
1.5. Dvosmerna aukcija	206
1.6. Organizator platforme.....	207
1.6.1. Pojam i položaj	207
1.6.2. Delatnost	209
1.6.3. Korisnici platforme.....	211
1.6.4. Priznanje svojstva (dozvola za rad)	212
1.7. Promena okolnosti i uslova za dobijanje dozvole	216
1.8. Prestanak organizatora platforme	217
1.9. Objavljivanje cenovno značajnih podataka o trgovini (transparentnost).....	217
2. Zloupotreba povlašćenih informacija (trgovina upućenog)	218
2.1. Pojam	218
2.2. Opravdanje	219
2.3. Predmet zabrane trgovine upućenog.....	220
2.4. Elementi bića dela	221
2.4.1. Nabranjanje elemenata	221
2.4.2. Povlašćeni podatak	221
2.4.3. Upućeni	223
2.4.4. Zabranjene radnje.....	224
2.4.5. Namera sticanja dobiti.....	225
2.5. Izuzeci od zabrane trgovine.....	226
2.6. Obaveza objavljivanja povlašćenih podataka	227
2.7. Istraživanje tržišta	228
2.8. Sankcije.....	229
2.8.1. Vrste	229
2.8.2. Krivičnopravne sankcije.....	229
2.8.3. Upravnopravne mere.....	230
2.8.4. Imovinskopravno sankcionisanje.....	231
3. Ostale tržišne manipulacije (spletke).....	233
3.1. Pojam	233

3.2. Lažno tržište	234
3.3. Načini izvršenja	235
3.4. Sankcionisanje	236
3.5. Pojedine (imenovane) spletki	238
PORESKI TRETMAN DIGITALNE IMOVINE	243
<i>Svetislav V. Kostić, Lidija Živković</i>	
1. Uvodne napomene	243
2. Poreski tretman stvaranja digitalne imovine	244
2.1. Rudarenje	244
2.2. Primarno izdavanje digitalne imovine (ITOs i ICOs)	245
3. Poreski tretman otuđenja digitalne imovine	246
4. PDV tretman digitalne imovine	248
5. Poreski tretman dobročinog sticanja digitalne imovine	252
Prilog – Objašnjenja i mišljenja Ministarstva finansija	253
Objašnjenje u vezi sa računovodstvenim priznavanjem, vrednovanjem i načinom knjiženja digitalne imovine u poslovnim knjigama obveznika	253
Poreski tretman prenosa digitalnih tokena	269
O IZVRŠENJU NA DIGITALNIM DOBRIMA	273
<i>Nenad Tešić</i>	
1. Uvodna razmatranja	273
1.1. Digitalna imovina kao važan segment digitalne transformacije	273
1.2. Normativni okvir	274
2. Šta bi bilo, kad bi bilo?	276
2.1. Potencijalni izvršni poverioci	276
2.2. Potencijalni izvršni dužnici	276
2.3. Potencijalne izvršne isprave	278
2.4. Koje potraživanje bi se namirivalo?	279
3. Šta bi bio predmet izvršenja?	279
3.1. Kako pribaviti podatke o digitalnim dobrima?	281
3.2. Kako pravilno opisati digitalni predmet izvršenja?	283
4. Šta bi bilo sredstvo izvršenja?	284
4.1. Ako potraživanje glasi na predaju individualno određenog digitalnog dobra	284
4.2. Ako potraživanje glasi na predaju zamenjivih digitalnih dobara	286
4.3. Ako potraživanje glasi na domaću ili stranu valutu	286

4.3.1. „Ko te ima, taj te nema”	286
4.3.2. „Ko te nema, taj te sanja”	288
4.3.3. „Ne može se uhvatiti senka”	288
4.4. Zabrana raspolaganja	289
4.5. Zasnivanje zaloge	290
4.5.1. Pojam kontrole i kako je uspostaviti.	292
4.5.2. Kripto-ključ	294
5. Dužnost saradnje	295
5.1. Dužnikova dužnost saradnje	295
5.2. Dužnost saradnje trećih lica	296
5.3. Izostanak sankcije zbog nesaradnje	297
6. Procena	298
7. Prodaja	298
8. Zaključak o predaji	299
9. Zaključak o namirenju	299
10. Nekoliko uporednopravnih slučajeva izvršenja za nauk	300
10.1. Slučaj u kome je privremena mera usvojena u pogledu NFT-a u odnosu na izvršnog dužnika označenog pseudonimom	300
10.2. Slučaj u kojem je privremena mera usvojena u pogledu kriptovaluta u korist anonimnog predlagača i protiv nepoznatih izvršnih dužnika	301
11. Umesto zaključka – preporuke <i>de lege ferenda</i>	303
11.1. Digitalna dobra kao predmet izvršenja budućnosti	303
11.2. Odlike digitalnih dobara od presudnog značaja za struktuiranje pravila izvršenja	304
11.2.1. Decentralizovanost	304
11.2.2. Isčezljivost (engl. <i>disappearability</i>)	305
11.2.3. Volatilnost	305
11.3. Načelo naročite hitnosti	306
11.4. Privremene mere kao pravilo	306
11.5. Prilagođavanje mere zabrane raspolaganja potrebi za ekstra-teritorijalnim dejstvom	307
11.6. Prilagođavanje pravila u pogledu individualizacije izvršnog dužnika	308
11.7. Unovčenje pre pravnosnažnosti rešenja	308
11.8. Prilagođavanje pravila u pogledu mesne nadležnosti suda	309
11.9. Širenje kruga lica kojima se vrši dostavljanje	309
11.10. Širenje mogućnosti postavljanja privremenog zastupnika	310
11.11. Navođenje kriptoračuna izvršnog poverioca	310
11.12. Dodatna obuka javnih izvršitelja i opremanje kancelarija	310

DIGITALNE VALUTE CENTRALNIH BANAKA.....	313
<i>Mirjana Radović, Tatjana Jovanić</i>	
1. Uvod.....	313
2. Pojam i očekivane odlike digitalnih valuta centralnih banaka.....	315
3. Prednosti i nedostaci uvođenja DVCB u monetarni sistem	320
4. Digitalna imovina u kontekstu sprovođenja monetarne politike i održavanja finansijske stabilnosti.....	324
5. Različiti modeli digitalnih valuta centralnih banaka	328
6. Osnovne pravne pretpostavke za uvođenje digitalnih valuta centralnih banaka	333
NADZOR U OBLASTI DIGITALNE IMOVINE	337
<i>Vuk Cucić</i>	
1. Uvod.....	337
2. Normativni okvir	337
3. Nadzorni organi	340
4. Predmet nadzora.....	345
5. Subjekti nadzora	345
6. Način vršenja nadzora.....	346
7. Tok postupka nadzora	348
8. Preduzimanje mera u postupku nadzora	350
8.1. Mere usmerene ka otklanjanju nepravilnosti	350
8.2. Novčane kazne	353
8.3. Diskreciona ocena pri izricanju mera	355
9. Zaključna razmatranja.....	357
ULOGA NARODNE BANKE SRBIJE I KOMISIJE ZA HARTIJE OD VREDNOSTI U NADZORU NAD TRŽIŠTIMA DIGITALNE IMOVINE	359
<i>Jovana Mihailović, Ivana Terzić Danilović</i>	
1. Uvod.....	359
1.1. Pojam i svrha nadzora na tržištima digitalne imovine.....	359
1.2. Pravni okvir vršenja nadzora	362
2. Subjekti, obim i predmet nadzora	363
2.1. Ovlašćeni (licencirani) pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom – obim i predmet nadzora.....	363
2.2. Nelicencirani (neovlašćeni) pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom	364
2.3. Izdavalac digitalne imovine – obim i predmet nadzora	366

Sadržaj

2.4. Lice koje jeste ili je bilo imalac digitalne imovine – obim i predmet nadzora	367
2.5. Mogućnost proširenja subjekata nadzora	368
3. Postupak i vrste nadzora	370
3.1. Vrste nadzora	370
3.2. Postupak nadzora.....	372
3.2.1. Otpočinjanje postupka nadzora.....	372
3.2.2. Tok postupka nadzora.....	373
4. Mere u postupku nadzora	376
4.1. Preporuka, pismena opomena i rešenje o nalogima i merama	378
4.2. Mogućnost izricanja novčane kazne.....	379
4.3. Oduzimanje dozvole za pružanje usluga	381
4.4. Specifičnost: subjekti nadzora i mere koje im je suštinski moguće izreći	382
5. Evidencije i registri.....	385
5.1. Evidencija imalaca virtuelnih valuta	390
5.2. Registar pružalaca usluga povezanih s virtuelnim valutama	392
5.3. Evidencija pružaoca usluga povezanih s virtuelnim valutama	394
5.4. Evidencija pružaoca usluga povezanih s digitalnim tokenima.....	395
6. Zaključak	396
KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA DIGITALNE IMOVINE	399
Igor Vuković	
1. Uvodne napomene o digitalnoj imovini	399
2. Krivičnopravna priroda virtuelnih valuta.....	403
2.1. Virtuelna valuta kao vid novca.....	403
2.2. Virtuelna valuta kao (pokretna) stvar.....	404
2.3. Virtuelna valuta kao isprava ili hartija od vrednosti.....	406
2.4. Virtuelna valuta kao potraživanje	407
2.5. Virtuelna valuta kao (računarski) podatak.....	407
2.6. Virtuelna valuta kao imovinska vrednost <i>sui generis</i>	409
3. Virtuelne valute i moguće inkriminacije.....	410
4. Pranje virtuelnog novca	418
5. Druge podvrste virtuelnih valuta	421
6. Digitalni tokeni i moguće inkriminacije	424
7. Krivična dela iz Zakona o digitalnoj imovini	425
8. Druga materijalna i procesna pitanja od značaja.....	431
9. Zaključne napomene	433

SPREČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA
PUTEM DIGITALNE IMOVINE 435

Filip Savić

1. Uvod.....	435
2. Globalni sistem za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.....	437
2.1. Pranje novca	437
2.2. Finansiranje terorizma.....	442
2.3. „Dvogrbi“ sistem za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma	444
3. Posebne mere za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma putem digitalne imovine	449
3.1. Prepreke za primenu opštih preventivnih mera.....	450
3.2. Međunarodni standardi za oblast digitalne imovine	452
4. Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u sektoru digitalne imovine Republike Srbije.....	455
4.1. Opšti okvir za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma	455
4.2. Razvoj preventivnog sistema u oblasti digitalne imovine	458
4.3. Preventivne mere koje primenjuju pružaoci usluga povezanih s digitalnom imovinom	461
4.4. Ostali mehanizmi za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u sektoru digitalne imovine	467
5. Zaključak	469